

**Impacte de les Recomanacions sobre el Tractament de
la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació:
com trencar amb la invisibilitat i l'efecte mirall**

Mavi Carrasco

Marta Corcoy

Montserrat Puig

Elena Riera

Barcelona, febrer de 2009

Impacte de les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació: com trencar amb la invisibilitat i l'efecte mirall

L'any 2004 el Col·legi de Periodistes de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut Català de les Dones, varen elaborar unes Recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació, a partir d'una comissió constituïda a l'efecte en la qual hi havia representació dels mitjans de comunicació, Mossos d'Esquadra, Policia Nacional, Guàrdia Civil i Guàrdia urbana, entre d'altres organismes, institucions i entitats. La Comissió estava coordinada per Mònica Terribas en nom del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

El document conté 12 punts que incideixen essencialment en l'obtenció de la notícia, en la redacció de la notícia, el llenguatge, els rols i el context en el què cal elaborar les informacions sobre violència de gènere.

Han transcorregut quatre anys des de l'elaboració d'aquest document i, des de l'Associació de Dones Periodistes, hem cregut convenient fer una anàlisi sobre com els mitjans de comunicació les han aplicat en el seu dia a dia informatiu.

Metodologia del projecte

Amb la intenció d'analitzar el tractament informatiu i fer una mirada comparativa sobre com s'han utilitzat i aplicat aquestes recomanacions, hem escollit quatre mitjans de comunicació de caire generalista:

AVUI

EI PERIÓDICO DE CATALUNYA

EL PAÍS

LA VANGUARDIA

Període

El període analitzat ha estat 3 anys:

2006, 2007 i 2008 i de cadascun d'aquests anys els mesos de gener i setembre respectivament.

Unitats informatives

En total s'han trobat i recollit per a l'anàlisi 192 informacions sobre violència de gènere en els 3 mitjans i en el període descrit.

Base de dades

Hem creat una base de dades en la qual hem introduït els ítems necessaris per fer l'anàlisi, a partir de les principals recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació:

- Títol sencer de la notícia
- Dia de la setmana, mes i any en què s'ha publicat
- Secció
- Pàgina
- Ubicació de la notícia
- Evolució i extensió de les informacions
- Gèneres periodístics
- Opinió. Tipus
- Informació. Tipus
- Víctimes i agressors, origen
- Fotografia. Tipus
- Gràfics. Estadístiques
- Contingut de la informació
- Consulta fonts. Tipus de fonts
- Contextualització de la informació
- Grau de contextualització

Un cop elaborada i completada aquesta base de dades, s'han processat els resultats en un programa informàtic.

S'han extret les dades que són susceptibles de presentar amb gràfics o taules i les oferim amb els corresponents comentaris o interpretacions que se'n deriven i la resta es tracta de forma qualitativa.

Finalment presentem les conclusions de la investigació fent una comparativa a partir de la lectura de les Recomanacions pel que fa al grau d'aplicació d'aquestes i les possibles solucions i/o propostes que pensem es poden aplicar per millorar aquesta informació, fent-la pública i visible a la societat i alhora evitant l'efecte mirall o imitació que se'n pot derivar en alguns casos.

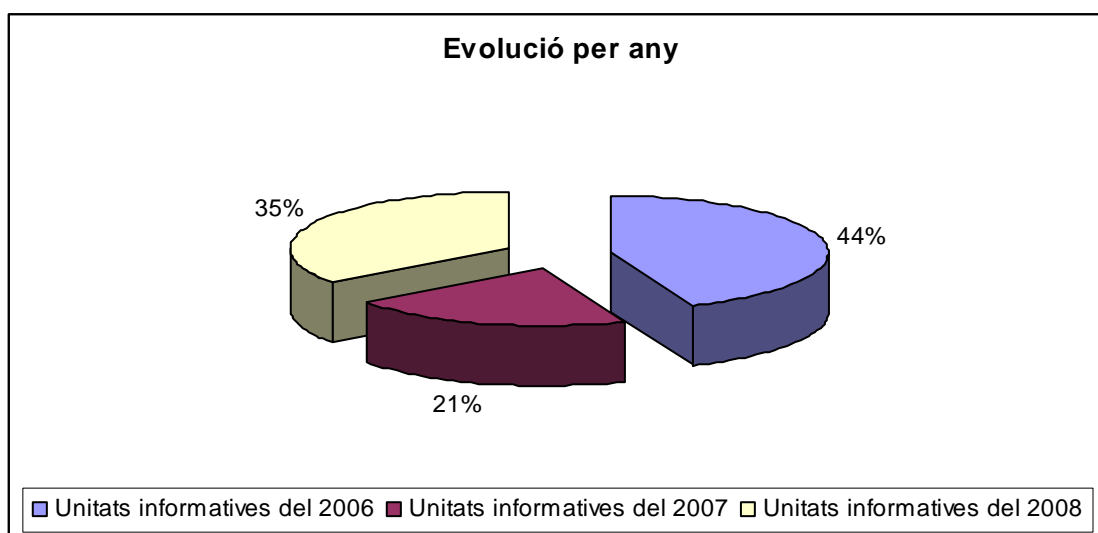
Les conclusions i les consideracions finals també inclouen una proposta de donar-lo a conèixer i de revisió de la Recomanacions després que aquest any 2009 es compleixin cinc anys de la seva aprovació.

RESULTATS GENERALS DE L'ANÀLISI

De la mostra escollida (veure metodologia) en la recerca hem obtingut 192 unitats informatives de les quals el 39,1% pertanyen al diari *El País* ; el 24,5%, a *La Vanguardia*; el 21,9% , a *El Periódico de Catalunya*; i, el 14,5% pertanyen al diari *Avui*.

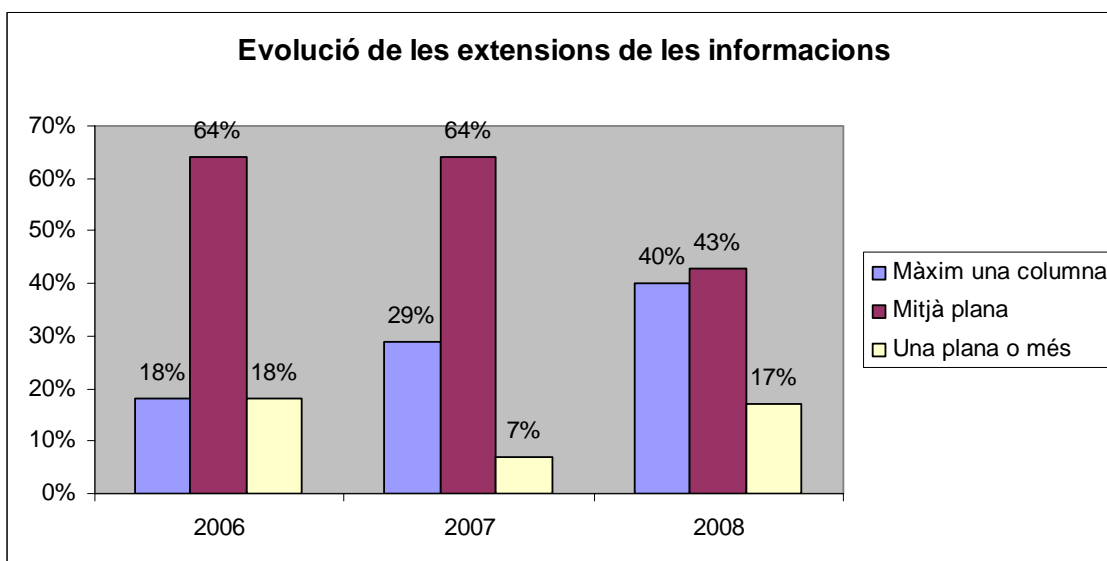
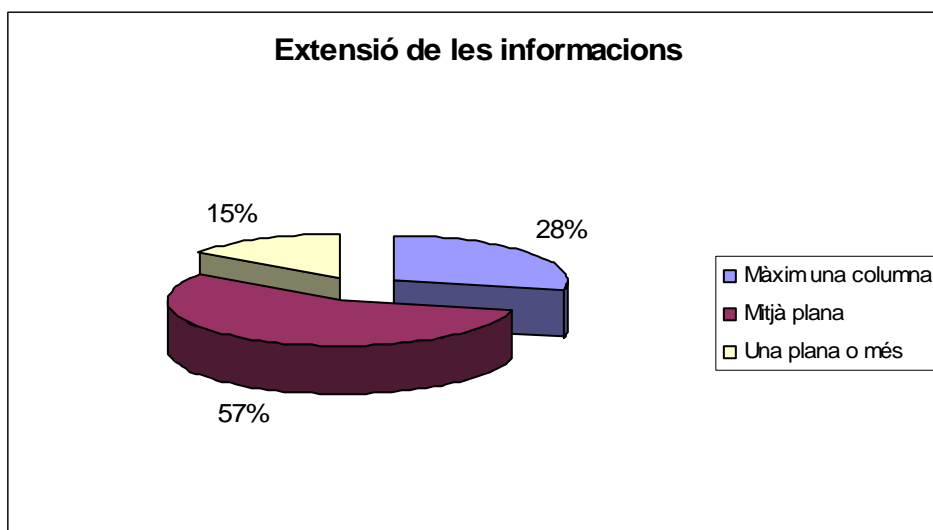
En la presentació d'aquests resultats hem optat per oferir dades generals per anys i per ítems que es tenen en compte a l'hora d'elaborar una noticia, però no desglossades per mitjans donat que en tots ells hem observat una certa similitud en el tractament d'aquest tipus d'informació.

Evolució del nombre d'informacions

L'evolució del nombre d'unitats informatives o informacions referides a la violència vers les dones publicades cadascun dels anys analitzats, la podem observar en aquest gràfic. Si ens fixem, el nombre de textos publicats que fan referència a la violència de gènere disminueix considerablement, gairebé a la meitat, entre l'any 2006 i 2007. En canvi l'any 2008 torna a pujar fins situar-se al 35%.

Extensió i ubicació de les unitats informatives

En el primer gràfic es pot apreciar que en els 3 anys analitzats més del 50% de les informacions ocupen una extensió mitjana, superior a l'espai considerat en terminologia periodística com un breu. En canvi les informacions més treballades tipus reportatge, entrevista o crònica ja ocupen un espai inferior: el 15% de mitjana.

El segon gràfic mostra l'evolució per anys de l'espai destinat a aquest tipus d'informacions amb un increment notable l'any 2008 de les informacions d'una extensió màxima d'una columna, els anomenats breus, i per contra un descens

de les que ocupen mitja plana. Els reportatges o informacions d'una extensió d'una plana o més també han crescut el 2008 respecte al 2007.

Ubicació de les informacions

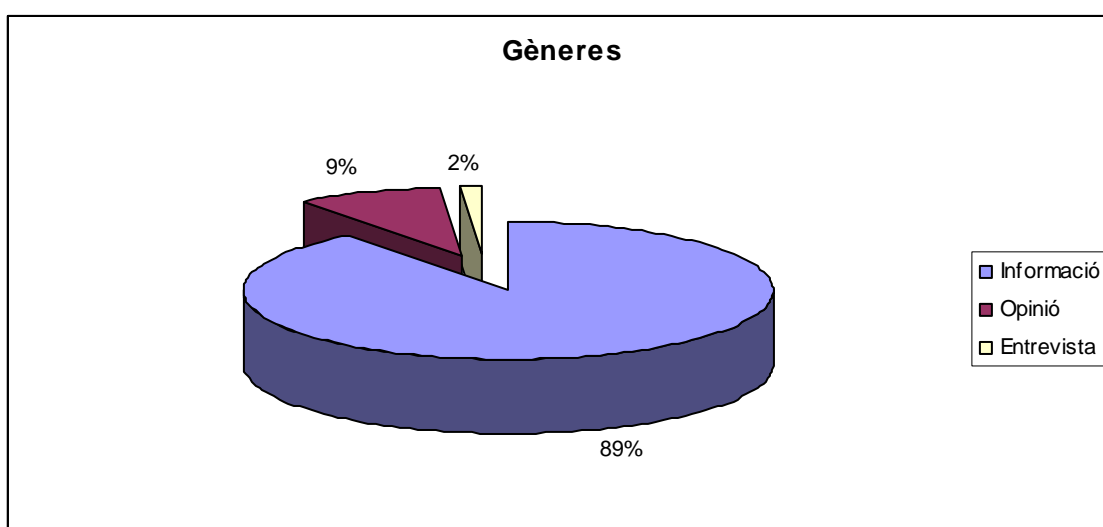
Respecte a on s'ubiquen la informacions no hi ha diferències significatives. Les informacions considerades pels diaris més rellevants s'acostumen a publicar en pàgines imparells ja que, en un primer cop d'ull, són més visibles. Les informacions al voltant de la violència de gènere publicades en pàgines imparells sumen el 40%, i en pàgines parells el 60%.

Gairebé totes es publiquen en pàgines interiors. Només 2 són notícies de portada.

Pel que fa a les seccions en les què es troben, en general, van a la secció de Societat, Catalunya, coses de la vida en el cas de El Periódico i en el cas de La Vanguardia, des de la nova distribució del diari, s'ubiquen a la secció Tendencias. Si la secció va acompanyada d'un subtítol, aquest acostuma a ser el de Successos. L'any 2006 a La Vanguardia aquest subtítol s'anomenava El terror en casa, que afortunadament ha estat substituït, el 2007 per Violència contra la mujer o Violència domèstica i el 2008 per un més genèric: Panorama. Donat que aquestes informacions apareixen, per norma general, com acabem d'assenyalar, sota el subtítol de successos, hem apreciat un fet inquietant que és la coincidència de les necrològiques i les notícies de successos en la mateixa pàgina. A La Vanguardia, l'any 2006 coincidien 5 notícies de violència amb les necrològiques i l'any 2007 5 més. El 2008 observem que això ja no passa. En el cas de l'Avui coincideixen en tres ocasions (1 el 2007 i 2 el 2008).

Gèneres

El **gènere periodístic** més utilitzat (veure gràfic) en les unitats informatives analitzades és el purament informatiu, gairebé el 90%, mentre que els textos d'opinió no arriben al 10%. També trobem alguna entrevista però aquestes representen tant sols el 1,5%. D'entre els i les entrevistades destaca persones expertes o que per la seva professió tenen relació amb la temàtica referida, de diferents tendències, per exemple hem trobat una entrevista feta a Montserrat Comas, a Maria Sanahuja i al psiquiatra Juan Luis Linares.

Aquest gràfic ens mostra amb més precisió el que hem dit abans: Molt poca opinió ni entrevistes. La gran majoria de les notícies fan referència a continguts merament informatius, -descripció del fet ocorregut-, sense anar més enllà en reportatges o cròniques en les què es podrien descriure experiències positives de persones que han superat la violència i han refet les seves vides o reflexions més generals sobre l'origen del fenomen.

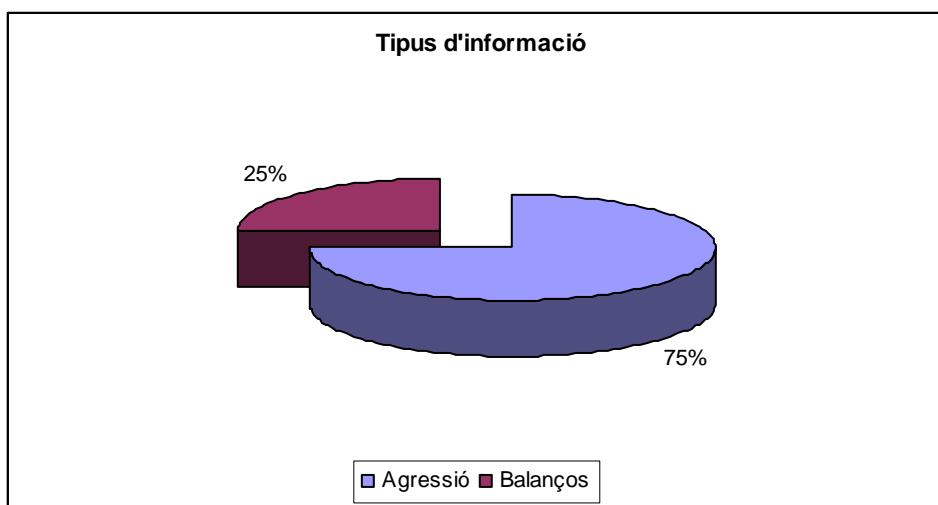
CORPUS INFORMATIU

Opinió: Tipus

El gènere opinatiu és escàs en aquest tipus d'informacions. No arriba al 9% el percentatge d'escrits d'opinió que hem trobat en el període analitzat, dels quals 2 són editorials, totes dues de El País.

També s'observa que més del 40% d'aquestes articles d'opinió es publiquen en dissabte. Seguides del dilluns i el diumenge amb cadascun al voltant del 20. De la resta de dies només trobem el dimecres: hi ha un article d'opinió i una editorial. Així mateix els escrits estan firmats per columnistes habituals del diari, és a dir, no s'han encarregat especialment. Referent al seu contingut volem remarcar que dels 17 escrits d'opinió, dos d'ells -amb to irònic- frivolitzen amb el tema de la violència de gènere, un escrit per una dona i l'altre per un home.

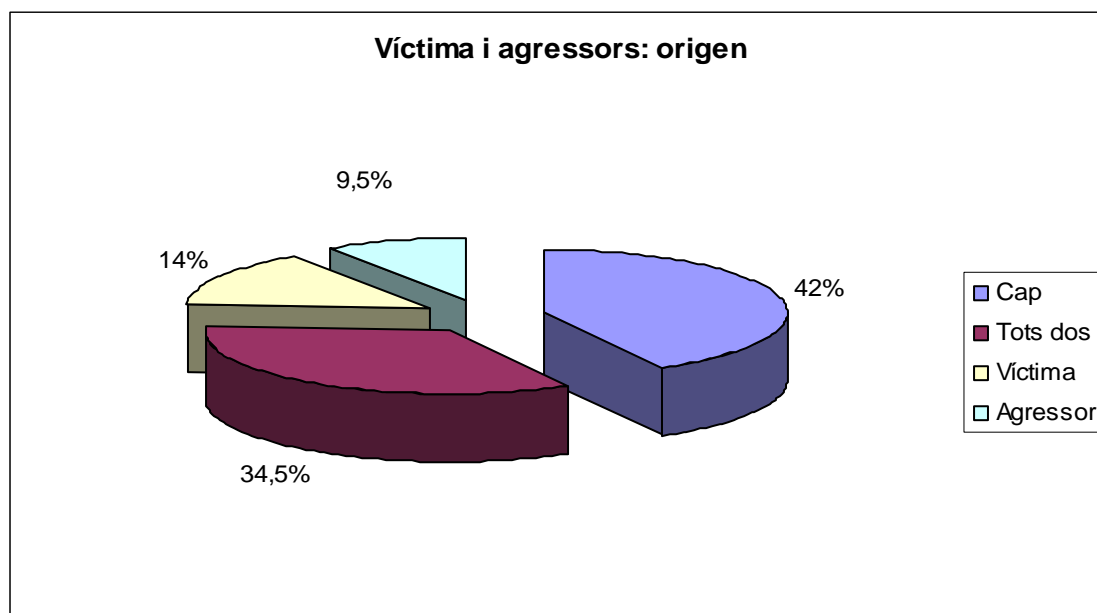
Informacions: Tipus

La gran majoria de les informacions, un 75%, són només descriptives del fet ocorregut, amb poc contrast i no gaire extensió com hem pogut veure abans. Aquestes notícies de descripció del fet així com del seguiment de casos o de dades de Tribunals o jutjats estan ubicades en el bloc anomenat agressió.

El 25% restant correspon a informacions més elaborades que ofereixen dades generals de l'evolució de la violència masclista, comparatives, exposicions, origen del fenomen o altres elements que poden invitar a la reflexió o a la sensibilització i conscienciació.

Origen de la víctima i de l'agressor

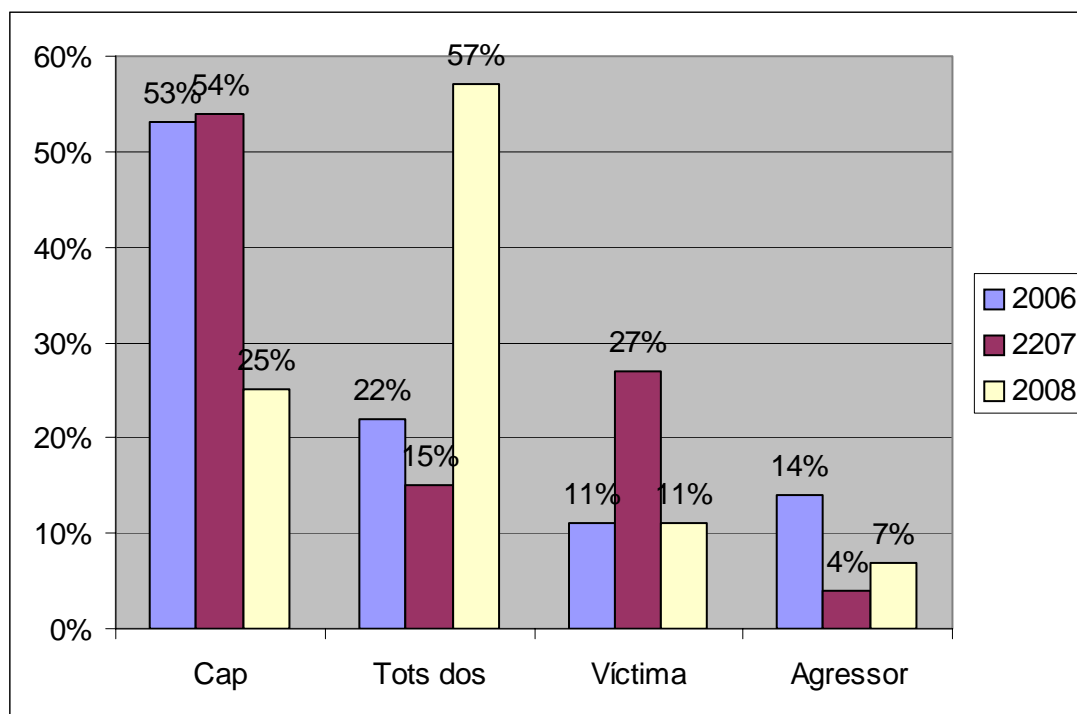

En línia amb el tipus de periodisme que es fa avui, s'observa una tendència creixent a citar el país d'origen o la nacionalitat de l'agressor i de la víctima, en general i especialment en aquelles que parlen estrictament del fet ocorregut o de l'agressió (75%), si bé també podem trobar que s'indiqui en alguns reportatges de balanços o de sensibilització. En números absoluts són 136 notícies que hem analitzat, és a dir, les 129 que informen estrictament d'agressió o maltractament més 7 reportatges en els quals es menciona o es parla de la nacionalitat d'agressors. També hi ha una Editorial a El País del mes de gener de 2008 que fa referència a aquest aspecte.

Els resultats del gràfic mostren que són més les informacions en les que no s'indica l'origen ni de la víctima ni de l'agressor (42%) que en els altres supòsits, que queden de la següent manera:

- En el 34,5% dels casos s'indica l'origen de tots dos.
- En el 14% dels casos 19 s'indica només l'origen de la víctima.
- En el 9,5% dels casos s'indica només l'origen de l'agressor.

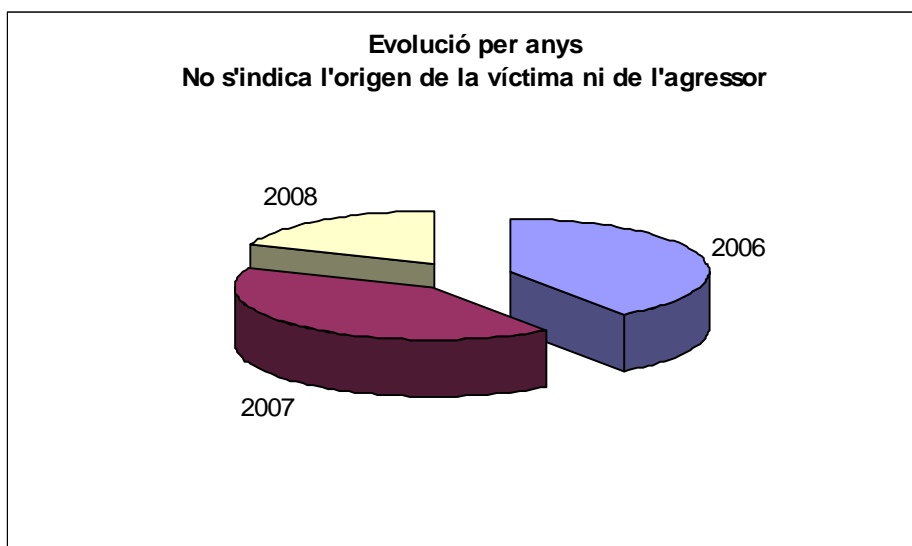
Evolució per anys de la procedència geogràfica de la víctima i agressor

Analitzada aquesta dada per anys, s'observen amb claredat l'augment de les informacions en les quals se cita la procedència de la víctima i de l'agressor, per tant s'imposa una certa paritat, mentre que baixen les notícies en les que no es fa referència a la seva procedència.

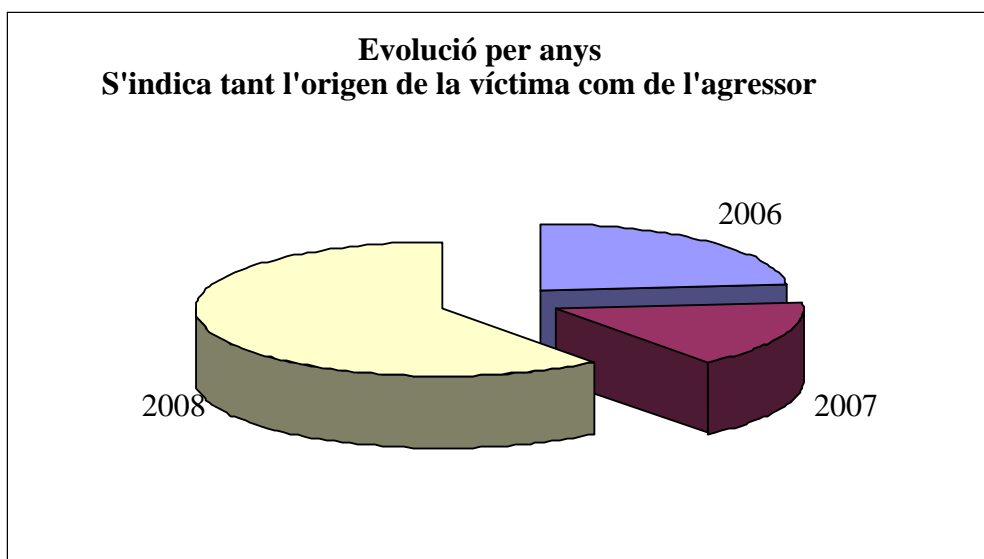
Aquesta manera d'informar s'ha generalitzat a partir de l'any 2008.

1 - No s'indica l'origen ni de la víctima ni de l'agressor

Del 42% dels casos al llarg dels 3 anys en els quals no s'indica l'origen de la víctima ni l'agressor, desglossada aquesta dada per anys, la tendència que trobem al 2006 és que les notícies que descriuen un fet de violència, el 53% no indiquen l'origen ni de la víctima ni dels agressors, el 2007 aquest percentatge és del 54% i el 2008 baixa fins el 25%. Hi ha, doncs, un descens molt gran el 2008 de gairebé la meitat d'articles on no s'esmenta l'origen de la víctima ni de l'agressor, és a dir que han crescut les notícies que expliciten la procedència geogràfica o la nacionalitat dels protagonistes de la notícia.

2. S'indica l'origen de tots dos, tant de la víctima com de l'agressor

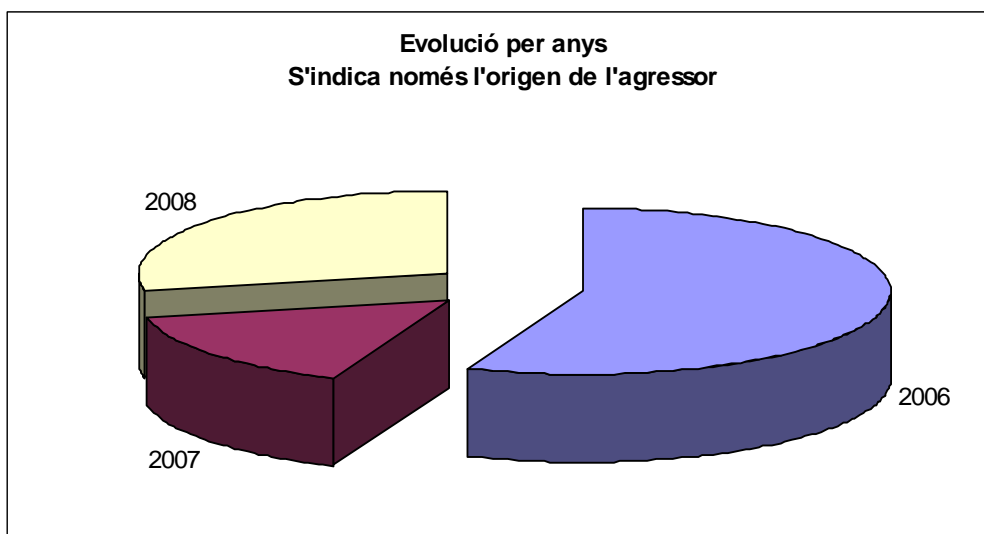
Del 34,5% dels casos al llarg dels 3 anys en els quals s'indica l'origen de tots dos, desglossada aquesta dada per anys, l'any 2006 el 22% dels articles indiquen l'origen tant de la víctima com de l'agressor; al 2007 aquest percentatge baixa fins el 15% mentre que al 2008 puja fins al 57%, per tant hi ha una gran diferència. Cal, doncs, deduir que s'ha produït un canvi de tendència molt remarcable: l'any 2008 tots els diaris van incrementar el número d'articles on s'indica l'origen tant de la víctima com de l'agressor i la gran majoria de les víctimes i agressors que s'esmenten són estrangers (83%). També hem de dir que pel que fa a si s'esmenta el nom de pila, nom i cognoms o només les inicials, hi ha molta discordança, fet que denota que no se segueix una pauta en cap dels diaris analitzats. Les presses per elaborar la informació i les dades que poden facilitar jutjats o policia que tampoc disposen de Manuals d'Estil o pautes unificades fan que es doni aquesta diversitat i aquesta manca d'estil redaccional i de denominació.

3. S'indica només l'origen de la víctima

Del 14% dels casos al llarg dels 3 anys en els quals s'indica només l'origen de la víctima, desglossada aquesta dada per anys veiem molta similitud: un 11% els anys 2006 i 2008 i un increment el 2007 del 27%.

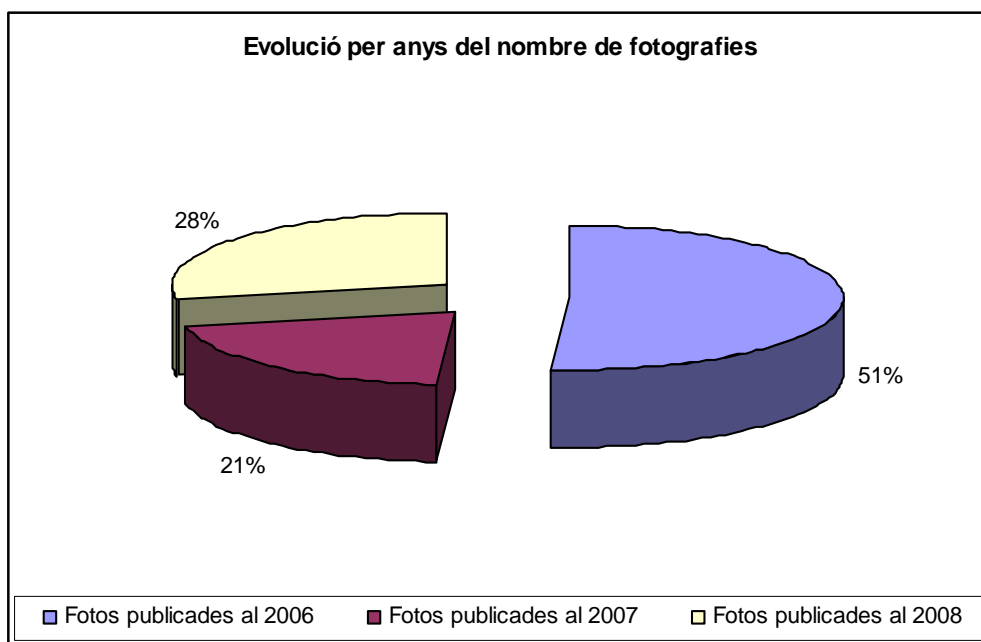
4. S'indica només l'origen de l'agressor

Del 9,5% dels casos al llarg dels 3 anys en els quals s'indica només l'origen de l'agressor, desglossada aquesta dada per anys dona alts i baixos importants mentre l'any 2006 el 14% mostraven l'origen geogràfic de l'agressor, el 2007 baixa considerablement aquesta tendència fins arribar al 4% mentre que l'any 2008 puja fins al 7%.

En qualsevol cas i resumint aquest apartat referit a si s'indica i com s'indica l'origen de la víctima i l'agressor en les informacions analitzats, mostra una clara tendència a esmentar la procedència geogràfica i/o la nacionalitat tant de la víctima com de l'agressor en una mateixa informació i, per separat, baixa el número de notícies que informen només de l'origen de l'agressor.

Fotografies i imatges

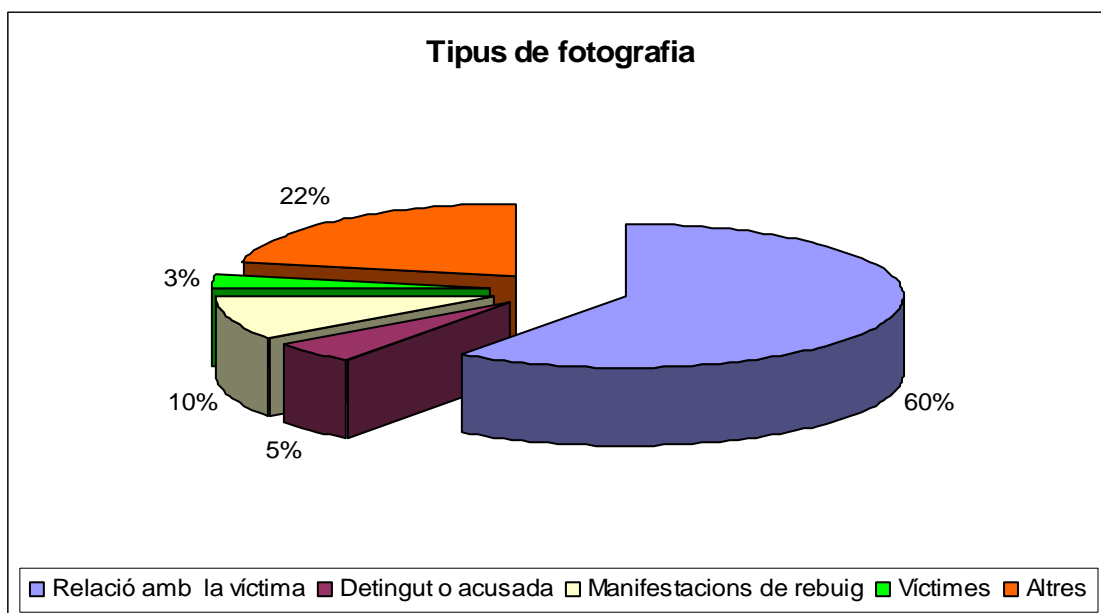

El 35% de les unitats informatives analitzades van acompanyades d'una o més fotografies i si bé no és habitual, també trobem articles d'opinió amb fotografies, exactament 2.

Si ens fixem en l'evolució per anys del nombre d'unitats informatives o notícies que van acompanyades de fotografies veiem clarament un descens. Així mentre el 2006, el 51% de les informacions portaven foto referida al cas, el 2007 aquest percentatge va baixar fins el 21% i el 2008 ha experimentat un lleu creixement fins al 28%.

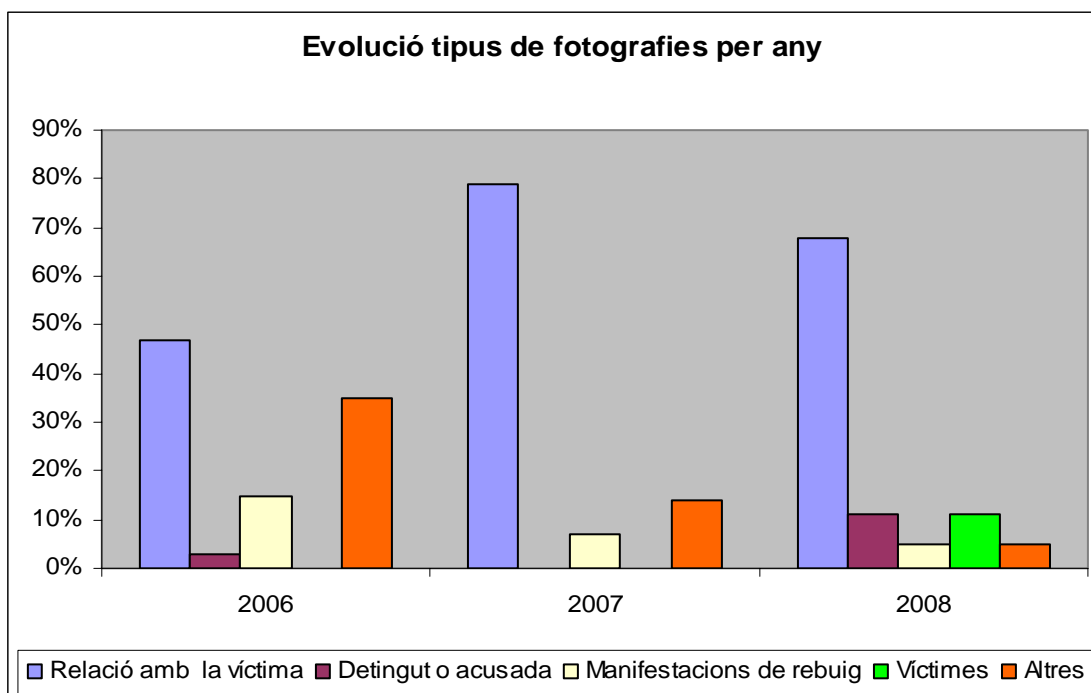
Tipus de fotografia

A partir de l'agrupació conceptual que hem fet del tipus de fotografies, veiem com el 60% tenen relació directa amb la víctima és a dir es tracta d'imatges com la residència o el lloc on s'ha produït l'agressió, la retirada del cos de la víctima o l'enterrament. Són poques les informacions que van acompanyades d'imatges del detingut o l'acusada (5%) o de les víctimes (3%).

En canvi sí que són importants les manifestacions de protesta contra la violència de gènere (22%). L'apartat d'altres inclou essencialment fotos de diputats o diputades, operadores telèfon d'emergències, expedients en un jutjat, exposicions...

Tipus de fotografia per anys

Una visió general del tipus de fotografia com hem pogut apreciar en el gràfic anterior i per anys com ens mostra aquest, dóna unes certes variacions destacables: baixen les fotos relacionades amb la víctima i també any rere any les que hem agrupat en l'apartat altres, en canvi en el 2008 apareixen fotos de les víctimes i dels detinguts que en el 2007 no hi eren i en el 2006 hi ha un escàs nombre en les que es mostra el detingut.

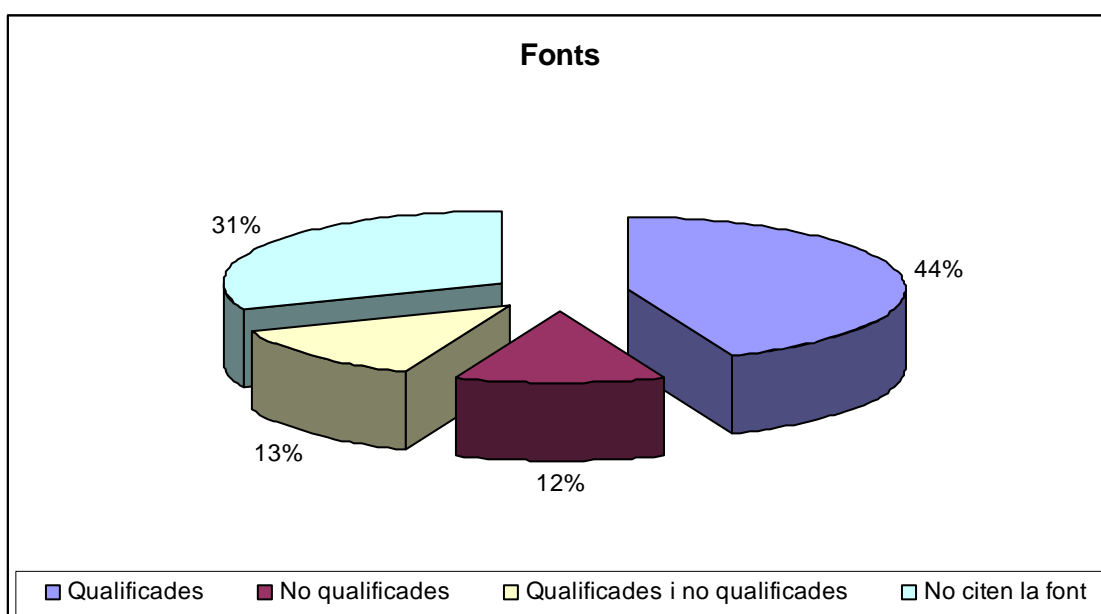
Les fonts

Les fonts són el canal que facilita la informació per redactar la notícia.

Per analitzar les fonts les hem agrupat en 2 categories:

- fonts qualificades (ajuntaments, govern, experts/es, cossos de seguretat, judicials, sanitàries, entitats...)
- fonts no qualificades (aquelles que parlen la família, amics o veïns, veïnes)

Tipus de fonts

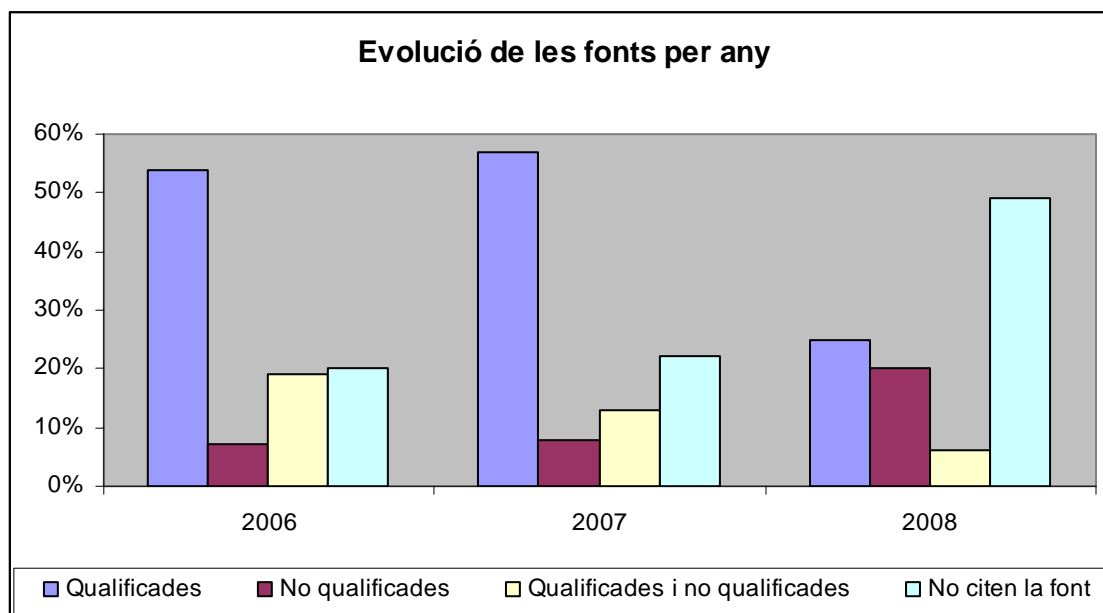

Una primera dada sorprenent d'aquest gràfic és l'alt percentatge de notícies que no indiquen la font, un 31%. Aquest fet s'emmarca en la dinàmica actual del periodisme que es fa en la qual de vegades no es contrasten prou bé les informacions o simplement no se citen les fonts encara que sí s'han utilitzat.

Les fonts qualificades són les més citades, el 44%. Si sumen les notícies que només citen fonts qualificades i les que citen més d'una font, tant aquestes com les no qualificades- el percentatge puja fins el 57%.

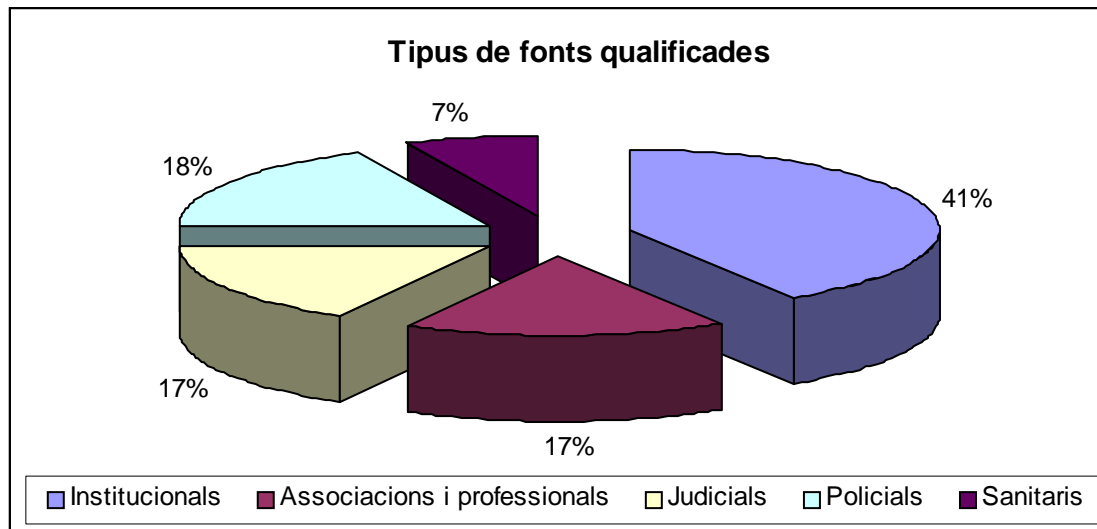
És important destacar el baix percentatge de fonts no qualificades, un 12%.

Evolució dels tipus de fonts per any

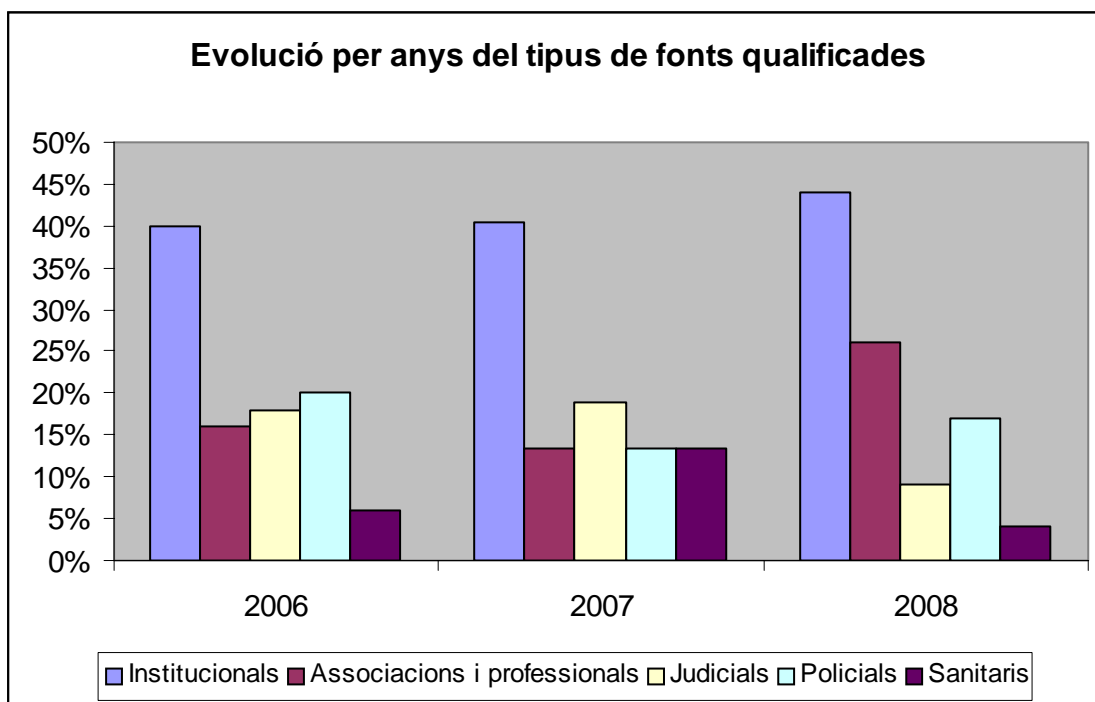
Mentre que els anys 2006 i 2007 les dades són molt similars, l'any 2008 s'han produït un fort canvi i no sempre en la línia indicada per les Recomanacions: com es pot veure creix espectacularment l'any 2008 el nombre de notícies que no citen la font: es dupliquen respecte a l'any anterior i l'ús exclusiu només de fonts no qualificades (veïns, veïnes, familiars...) també augmenten en més del doble mentre que les fonts qualificades es redueixen fins a la meitat.

Tipus de fonts qualificades

Destaca en aquest gràfic de resum dels 3 anys el fort percentatge de fonts institucionals utilitzades, el 41%, seguida del 18% de fonts policials i el 17% de judicials. Finalment tenim un 17% de consultes fetes a entitats, associacions o persones expertes i un 7% de personal sanitari o dades procedents d'aquest sector.

Evolució per anys dels tipus de fonts qualificades

En l'evolució al llarg dels 3 anys de la utilització d'aquests tipus de fonts qualificades, no trobem gaires variacions: les institucionals pugen del 40 al 44% l'any 2008. També augmenten fins el 26% les procedents d'associacions i persones expertes, baixen les judicials i sanitàries i es mantenen les policials.

Contextualització de les informacions

Si tenim en compte el punt 10 de les Recomanacions que fa referència a la necessitat “d’ampliar i contextualitzar la informació sobre la violència de gènere amb aportacions que ajudin a visibilitzar el problema en el seu conjunt, com ara dades contrastades i acumulatives que permetin reflectir la dimensió del fenomen”, de la lectura de les notícies que formen part d’aquesta anàlisi, deduïm que la gran majoria no estan ben contextualitzades, degut en alguns casos al poc espai de que es disposa.

Observem però com a tendència positiva que l’any 2008 han crescut, en relació al 2007, el nombre d’informacions que ocupen una pàgina o més i que també va en augment el nombre d’articles que ofereixen dades generals de l’evolució de la violència masclista, comparatives, exposicions, origen del fenomen o altres elements que poden invitar a la reflexió o a la sensibilització i conscienciació, en especial el mes de gener que es fa balanç de l’any anterior, a partir de dades facilitades per organismes oficials.

Un altre fet que es desprèn de la lectura d’aquestes informacions és la tendència a donar notícies referides a si la víctima havia presentat o no denúncia de maltractament i si l’agressor tenia ordre d’allunyament, si es tracta de dones i homes separats o en procés de separació. Aquestes dades ara es donen de forma força habitual i pensem que ajuden a contextualitzar el cas concret, i a reflexionar sobre la magnitud d’aquesta xacra social.

Els titulars

De la lectura de tots els titulars de les informacions analitzades observem una tendència periodística a elaborar uns titulars informatius, que continguin un resum de la notícia amb la descripció seca del fet ocorregut però al mateix temps també amb força suficient perquè del seu redactat es cridi l'atenció del lector o lectora convidant a llegir la informació.

Malgrat tot, però, encara hem trobat alguns titulars que no són prou clars, abunden en excés amb detalls morbosos o amb tocs de sensacionalisme.

També hem trobat un percentatge important de titulars amb dades i reflexions que inviten a la sensibilització.

Amb la finalitat de mostrar i argumentar aquestes afirmacions hem agrupat els titulars en els següents blocs, segons els seu contingut:

- 1.- Sensibilització o balanç:** titulars informatius amb dades i reflexions emanades essencialment de fonts institucionals, judicials o policials
- 2.- Descripció del fet ocorregut i localitat:** mort o agressió. Manifestacions contra la violència de gènere
- 3.- L'agressor, el protagonista del titular**
- 4.- El fet migratori:** titulars en els què el fet migratori i la procedència geogràfica de la víctima i l'agressor tenen un protagonisme destacat
- 5.- Procediments policials i judicials. Seguiment del cas**
- 6.- Titulars que no són prou clars, es presten a la confusió, amb tocs de sensacionalisme, de victimisme o que poden provocar l'efecte mirall.**

1.- Alguns exemples de titulars amb un contingut clarament informatiu, essencialment procedent de fonts institucionals.

- El País 02/01/ 2006: ***Desciende en un 14% la cifra de mujeres muertas por violencia de género en 2005***
- La Vanguardia 10/01/2006: ***Sesenta "legítimas defensas"***
- El Periódico 17/01/2006: ***BCN va atendre en el 2005 al doble de maltractades que en 1995***
- EL Periódico 27/01/2006 ***Desconfianza davant l'actitud social contra el maltracte. Subtítol: El 30% dels espanyols creuen que la llei contra la violència masclista és ineficaç***
- Avui 18/09/2006: ***Mig miler de dones maltractades tenen un mòbil. El 61% de les usuàries de teleassistència viuen a les comarques de Barcelona.***
- EL Periódico 25/01/2006: ***EL TSJC exigeix més personal en els jutjats de violència sexista***
- El País 03/09/2006: ***Entrevista a Maria Sanahuja: Las protecciones a mujeres estan paralizando a la policia***
- La Vanguardia 06/09/2006: ***Crímenes que pueden precipitar otros crímenes***
- El País 24/09/2006: ***175.000 'fichados' por maltrato*** i el subtítol: ***Los jueces han dictado 90.000 órdenes de protección por violència doméstica en dos años y medio***
- EL País 01/ 01/2007: Reportatge i editorial ***Aqui faltan 68 mujeres***
I al cap d'un any trobem un titular molt semblant: 05/01/2008
- Avui 11/01/2007: ***20 denúncies de dones en set dies a l'Hospitalet***
- El País 30/01/2007: ***Ya son cinco las mujeres muertas en cuatro semanas***
- El País 31/01/2007: ***EL Código Civil catalán impedirá que hereden los maltratadores***
- EL Periódico 01/09/2007: ***Nous jutjats de violència domèstica en quatre ciutats catalanes***

- La Vanguardia 5/09/2007: **No perdonarás, 11º mandamiento de las agredidas**
- El País 5/01/2008: **74 mujeres no llegaron a final de año**
- EL Periódico 19/01/2008: **El govern admet que la seva llei contra el maltracte és insuficient**
- Avui 8/09/2008: **185 consultes al dia sobre la violència masclista**
- La Vanguardia 06/01/2008: **Pulseras de control contra la violencia doméstica**

Comentari: La freqüència d'informacions que en els titulars i en el cos de la notícia ofereixen dades, balanços o elements per crear una opinió vers la sensibilització del problema, es troben a tots els mitjans i al llarg dels 3 anys analitzats. També les xifres de dones mortes, apareixen tant en els titulars com en el cos de la notícia relacionant, el fet concret amb el número de dones mortes que ja s'han produït al llarg de l'any.

2.- Descripció del fet ocorregut i localitat: mort o agressió. Manifestacions contra la violència de gènere

- La Vanguardia 06/01/2006: **Muere una mujer tras pasar tres días encerrada y ser maltratada**
- El País 04/09/2006: **Huétor –Santillén despide a la mujer a la que su marido mató en Granada**
- EL Periódico 08/01/2006: **Palma es manifiesta contra la violencia doméstica**
- Avui 21/01/2007: **En estat greu una dona embarassada apunyalada pel marit**
- La Vanguardia 22/01/2007: **Asesinada una mujer a manos de su ex marido en Ciudad Real**
- Avui 22/01/2007: **La primera mort per violència masclista de l'any és una dona de 37 anys de Ciudad Real**
- Avui 04/09/2007: **Ferida molt greu en ser ruixada amb àcid pel seu marit**

- El País 26/09/2007: ***Muere tras un largo coma por supuestos golpes de su marido***
- El Periódico 21/01/2008: ***Nova víctima de violència domèstica***
- El Periódico 15/09/2008: ***La violència domèstica causa dues víctimes més***
- Avui 07/01/2008: ***Mor a Torrevella una dona degollada pel seu company***
- La Vanguardia 23/01/2008: ***Una mujer muere carbonizada tras ser rociada con liquido inflamable en Madrid***
- Avui 01/09/2008: ***Una dona mor apunyalada pel seu marit a Madrid***
- El País 23/09/2008: ***Muere una mujer apuñalada por su ex pareja en Valladolid***

Comentari: Els titulars purament descriptius sobre el fet ocorregut tenen un cert protagonisme en tots els anys i en tots els mitjans, en alguns casos fent èmfasi en detalls sobre com ha ocorregut la mort, en alguns casos en excés de precisió, com si aquests detalls sobre com s'ha produït la mort converteixin el cas en més periodístic: 'Muere tras un largo coma...'. 'Una mujer muere carbonizada tras ser rociada con líquido inflamable...' 'Una dona mor apunyalada...'

3.- L'agressor, el protagonista del titular

- El País 03/01/2006: ***Un hombre con orden de alejamiento asfixia a su pareja en Marbella***
- El País 10/01/2006 ***Un hombre incendia la casa de su mujer y se pega un tiro***
- El País 13/01/2006: ***Un capitán del ejército del aire, mata a su mujer y a su hija y se suicida***
- La Vanguardia 28/01/2006: ***Un policía mata a su ex pareja a tiros y después se suicida en Ronda***
- El Periódico 28/01/2006: ***Un policia se suicida después d'acribillar a la seva ex nòvia a Ronda***

- El Periódico 24/01/2006: ***Un home assassina la seva dona a Madrid i se suïcida***
- Avui 01/09/2006: ***Mata la dona a Caldes de Malavella***
- El Periódico 06/09/2006: ***Un home gran mata la seva dona a Granada***
- El País 28/01/2007: ***Un hombre con orden de alejamiento mata a su ex mujer y su novio en Palma***
- El Periódico 28/01/2007: ***Un home mata la seva exdona i el nòvio d'ella***
- El País 31/01/2007: ***Un hombre hiere con una navaja a su mujer en Barcelona***
- La Vanguardia 09/09/2007: ***Un hombre mata a puñaladas a su mujer, de 64 años, y se entrega a la policía***
- Avui 22/01/2008 ***Mor en defensar la filla de les agressions del nòvio***
- El País 23/01/ 2008: ***Un guardia civil se mata antes de ser detenido por pegar a su esposa***
- Avui 18/01/2008: ***Mata la dona i un fill d'onze anys a Alcalà de Henares***
- La Vanguardia 01/09/2008: ***Una mujer muere apuñalada por su marido en Madrid***
- Avui 13/09/2008: ***Mata el pare per defensar la mare al barri del Carmel***
- La Vanguardia 17/09/2008: ***Un hombre mata a puñaladas a su ex mujer y hiere a su hijo***
- El País 17/09/2008: ***Detenido por matar a su ex y herir a su hijo en L'Hospitalet***
- El País 19/09/2008: ***Un hombre mata a su pareja a golpes en Mallorca***

Comentari: La lectura d'aquests titulars no necessita gaires comentaris: Descripció del fet amb un toc important de realisme i fredor i en alguns casos es desprèn una certa morbositat, molt a prop del sensacionalisme.

Remarcar que quan a més de la víctima moren altres familiars en el mateix acte, se'ls anomenen "les altres morts"

4.- El fet migratori o la procedència

- La Vanguardia 03/01/2006: ***Un tercio de las fallecidas por maltrato en el 2005 son extranjeras***
- El Periódico 23/01/2006: ***Un terç de les dones maltractades són immigrants***. Subtítols: El 37 % de les mortes per violència domèstica el 2005 a Catalunya eren estrangeres. El percentatge és superior al que correspondria pel seu pes demogràfic que és d'un 11 % a la població de Catalunya.
- El País 05/01/2008: ***Una mujer británica asesinada en Málaga, primera víctima de la violencia sexista en 2008***
- Avui 20/09/2008: ***Un home veneçolà apunyala la seva exnòvia a Torelló***
- El País 30/09/2008: ***Los crímenes machistas se disparan entre inmigrantes***

Comentari: Titulars que situen la notícia centrant l'interès en la procedència geogràfica tant de la víctima com de l'agressor. En el 2007 no hem trobat cap titular en aquesta línia, en canvi es detecta un presència important en el 2008, malgrat que les recomanacions en el seu apartat 7 deixant clar que "és necessari evitar establir una relació de causa-efecte entre la violència de gènere i la nacionalitat... El maltractament té lloc en tots els estrats socials igualment i no té cap incidència especial en cap sector concret de la societat"

5.- Procediments policials i judicials. Seguiment del cas

- El Periódico 10/01/2006: ***Un acusado d'assassinat planta cara a la jutge***
- La Vanguardia 14/01/2006: ***El jurado halla culpable de asesinato al hombre que dio 70 puñaladas a su ex pareja***
- El País 18/01/2006: ***Investigado un Guardia Civil por rechazar las denuncias de una mujer a su marido***
- El País 02/09/2006: ***Detenido el marido de la mujer hallada muerta en un bosque de Girona***

- El País 03/09 /2006: **La mujer asesinada en Granada estaba en trámites de divorcio**
- El País 06/09/2006: **Libertad vigilada para un joven de 16 años por maltratar a su novia, de 20**
- La Vanguardia 16/09/2006: **Una juez condena a cuatro meses de cárcel a una mujer por dar un puñetazo a su pareja**
- El Periódico 19/09/2006: **Cinc detinguts per violència domèstica**
- El País 19/09/2006: **Detenido un hombre en Calafell por malos tratos psicológicos a su mujer**
- La Vanguardia 28/09/2006: **Detenido el cuñado de la mujer asesinada en su casa, en el pueblo almeriense de Pulpí**
- El País 05/09/2007: **Un juez obliga a una víctima de malos tratos a dejar su domicilio con su hija para dejárselo a su esposo**
- El País 06/09/2007: **Un juez obliga a la víctima a comprar un piso con su agresor**
- La Vanguardia 06/09/2007: **El juez ratifica que la mujer maltratada debe ceder su casa a su ex**
- Avui 19/09/2007: **Detenen al marit de la dona assassinada a Parets**
- Avui 08/01/2008: **Detenen la parella de la dona morta en una caiguda**
- EL País 30/01/2008 **Condenado a 19 años por matar a su mujer a golpes**
- Avui 16/09/2008: **Els Mossos busquen l'home que va apunyalat l'exdona**
- El Periódico 17/09/2008: **Detingut per matar la seva ex i ferir el fill a l'Hospitalet**

Comentari: El denominador comú de tots aquests titulars és l'actuació de la justícia o les forces i cossos policials. Trobem a faltar seguiment dels processos judicials o informacions de casos que es resolguin de manera satisfactòria per la víctima.

6.- Titulars que no són prou clars, es presten a la confusió, amb tocs de sensacionalisme, de victimisme o que poden provocar l'efecte mirall

- La Vanguardia 10/01/2006: **Sesenta "legítimas defensas"**
- La Vanguardia 14/01/2006: **El capitán que asesinó a su ex mujer y a su hija podría haber actuado por celos**
- La Vanguardia 20/01/2006: **Celos. Alcohol y gasolina**
- La Vanguardia 27/01/2006: **La casa de los dramas domésticos**
- La Vanguardia 06/09/2006: **Crímenes que pueden precipitar otros crímenes**
- EL País 13/09/2006: **Golpes "con la rabia de hace años"**
- El País 03/01/2007: **68 Víctimas**. Editorial.
- La Vanguardia 19/01/2007: **El cliente, los celos y la prostituta**
- El País 05/09/2007: **Cuando Elena se mire al espejo**
- El País 05/01/2008: **Más asesinadas**. Editorial
- El País 30/09/2008: **Fin de semana de puñales**

Comentari: Alguns d'aquests titulars podrien formar del gènere de ficció sense cap element que ajudi a comprendre de què s'està informant.

Els titulars de les dues editorials, malgrat que estan ben construïts, els hi falta definició: 68 víctimes, de què? i el mateix podem dir de Más asesinadas.

Conclusions

Fent un resum de la lectura dels diferents gràfics podem dir que:

- Creix el nombre de notícies de gènere l'any 2008 en relació als altres anys, essent El País el diari que més en publica.
- L'any 2008 conté més informacions tipus breus així com reportatges, en detriment de les que ocupen mitja pàgina o similar que han baixat considerablement.
- En general, hi ha molt poca opinió ni entrevistes i les informacions apareixen publicades majoritàriament en les pàgines parelles i a la secció Societat o similar, segons el diari i a la subsecció Successos.
- Augmenta considerablement l'any 2008 la tendència a citar l'origen geogràfic de la víctima i l'agressor i la gran majoria que s'esmenten són estrangers.
- Millora el tractament que es fa de les fotografies o imatges que acompanyen la notícia: la majoria tenen relació directa amb la víctima és a dir es tracta d'imatges com la residència o el lloc on s'ha produït l'agressió.
- Són poques les informacions que van acompanyades d'imatges del detingut o l'acusada o de les víctimes. En canvi sí que incrementen les fotografies de manifestacions de protesta contra la violència de gènere.
- Referent a les fonts informatives que es fan servir per redactar la notícia, creix espectacularment l'any 2008 el nombre de notícies que no citen la font: es dupliquen respecte a l'any anterior.
- Augmenta en més del doble, l'any 2008, l'ús exclusiu que es fa de només fonts no qualificades (veïns, veïnes, familiars...) mentre que la utilització i citació de fonts qualificades es redueix fins a la meitat, en relació als anys 2006 i 2007.
- Les notícies estan, en general, poc contextualitzades. Va en augment, però, el nombre d'articles que ofereixen dades generals de l'evolució de la violència masclista, comparatives, exposicions, o altres elements que poden invitar a la reflexió o a la sensibilització i conscienciació, en

especial el mes de gener que es fa balanç de l'any anterior, a partir de dades facilitades sobretot per organismes oficials.

- S'imposen els titulars descriptius del fet ocorregut encara que de vegades amb un excés de detalls.
- Baixa el numero de titulars amb expressions o tòpics que es presten a la confusió, amb tocs de morbositat o sensacionalisme i que, en algunes ocasions, poden provocar l'efecte mirall.

Consideracions finals i propostes

Aspectes que s'apliquen amb dificultat de les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació:

- Fer el seguiment de la noticia. Periòdicament donar dades estadístiques, informar sobre els assumptes judicials i també fer informacions en positiu sobre dones que han refet la seva vida són qüestions poc tractades. En certs casos podria ser útil aplicar el principi de discriminació positiva. Per exemple informar de sentències o resolucions judicials favorables a les dones tal i com diu el punt 1 de les recomanacions. Aquest fet pot ajudar a altres que pateixen violència i no s'atreveixen a denunciar.

- Citació de l'origen de la víctima i l'agressor: Creiem convenient reobrir el debat sobre l'apartat 7 de les Recomanacions referit a la necessitat d'evitar establir una relació de causa-efecte entre la violència de gènere i la nacionalitat. Les dades deixen molt clar que l'any 2008 tots els diaris van incrementar el número d'articles on s'indica l'origen tant de la víctima com de l'agressor i la gran majoria de les víctimes i agressors que s'esmenten són estrangers (83%). Aquest increment també es reflecteix en els titulars.

- Fonts informatives. donades les dificultats de trobar fonts fiables i de caire informatiu que no siguin només les institucionals, seria bo elaborar més notícies i títols de gènere sec, és a dir, purament descriptives del fet ocorregut i periòdicament fer reportatges en profunditat en els quals es contextualitzi correctament la informació amb aportacions que ajudin a fer visible el problema

aportant eines i serveis que estan a disposició de les víctimes, així com que serveixin per sensibilitzar la ciutadania

- Caldria ampliar les Recomanacions en el sentit de reforçar l'aplicació més acurada del llenguatge no sexista i recomanar que els llibres d'estil dels mitjans contemplin aquesta qüestió concreta. És molt necessari unificar les denominacions: violència de gènere, masclista, domèstica... amb una definició clara de què significa cascuna d'elles,

- També seria convenient definir el tractament que cal donar als maltractadors així com quan qui maltracta és una dona o si el maltractament es produeix en parelles del mateix sexe.

Propostes d'actuació per aquest any 2009

En el marc de celebració del II Congrés de les Dones de Barcelona, proposem convocar les mateixes institucions, organismes i entitats que van participar en l'elaboració de les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació per analitzar, a partir d'aquesta recerca, què ha passat en aquests cinc anys i com es podrien actualitzar, en funció dels canvis socials produïts i l'aplicació que s'ha de fet del document.